

El Tribunal de Contrafaccions, un punt i a part en la història del constitucionalisme català

La recerca sobre el Tribunal de Contrafaccions de Catalunya fou, sense cap mena de dubte, la culminació de la carrera científica d'Eva Serra. A l'hora de parlar-ne tinc un avantatge respecte d'altres intervinents en el seu homenatge: vam fer el treball en tàndem, vaig viure en primera persona la seva dedicació al tema, els interrogants que anava obrint i tancant, moltes connexions fecundes que establia (Capdeferro i Serra, 2014, 2015a, 2015b, 2017).¹ En canvi, pateixo l'inconvenient que pràcticament encara no hi ha estudis de tercers que contextualitzin, esmenin o complementin la nostra aportació historiogràfica, donat que el tema era pràcticament verge i continua essent —al meu parer, injustament— un gran desconegut. Abans de la nostra recerca, havien valorat el que representava el Tribunal de Contrafaccions —tot i desconèixer amb certesa si mai havia arribat a funcionar— Víctor Ferro (1987, 2009), envers el qual Eva Serra sentia una autèntica devoció (Serra, 2009), Hèctor López Bofill (2009, p. 61-66) o Joaquim Albareda (1993, 2006), per citar tres autors de diversos àmbits. Pel que fa a la relació entre l'obra científica del primer i la d'Eva Serra, ambdues difícilment superables, gosaria dir que *de facto* Serra durant la seva vida demostrà a través de documentació d'arxiu força coses que Ferro havia llegit i flairat a la literatura jurídica i política catalana medieval, moderna i contemporània —la seva font d'informació principal, per motius d'exili, de professió o de salut—; també en qüestionà algunes, és clar. Sovint —si se'm permet la imatge— Serra va il·luminar amb colors i casos la lletra impresa en blanc i negre —ocasionalment també vermell— que Ferro havia tingut a l'abast.

1. Minimitzo les citacions a aquestes obres per no sobrecarregar innecessàriament el text.

El diàleg científic d'Eva Serra amb Víctor Ferro, i també amb Tomàs de Montagut, Sebastià Solé, Oriol Oleart o jo mateix, encarnava un flirteig entre disciplines tan necessitades recíprocament, però durant dècades tan allunyades, com la història moderna i la història del dret i de les institucions. Reconec públicament que vaig copsar amb retard la importància i la significació de l'obra primerenca d'Eva Serra —la que comptava grans, per dir-ho popularment—; jo venia d'una llicenciatura en dret i vaig conèixer l'Eva a finals dels anys noranta a les classes de doctorat de l'aleshores Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives, ubicat a la plaça de la Mercè, on ara hi ha el rectorat de la Universitat Pompeu Fabra; sempre es presentava a les seves sessions amb carretons carregats de llibres, sovint obres clàssiques i edicions de fonts, que sabia valorar tenint en compte el context en què s'havien publicat; en aquell moment Eva Serra ja havia fet el tomb des de la història agrària i del règim senyorial cap a la història política i institucional al qual s'alludeix freqüentment; millor dit, ja havia ampliat el seu camp d'estudi, perquè mai no va abandonar les temàtiques de joventut. Vaig seguir amb interès la seva lluita tenaç perquè es transcrivissin i es divulgessin de manera sistemàtica els processos de les Corts catalanes de l'edat moderna —Serra inspirà una proposició no de llei decisiva publicada al *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya* (BOPC) el 18 de febrer de 2002—; de fet, jo mateix acabaria dinamitzant la tasca ingrata del seu equip de corts com a secretari de la col·lecció «Textos Jurídics Catalans» del Departament de Justícia de la Generalitat, que coherentment amb el nou objecte d'estudi seria coeditada pel Parlament de Catalunya a partir de l'any 2005. Mai no s'insistirà prou en el mèrit ingent d'Eva Serra com a coordinadora d'equips de transcripció i edició de fonts, primerament dels processos de cort (Serra, coord., 2001a, 2001b, 2003a, 2003b, 2008, 2010, 2014, 2016) i acte seguit també dels llibres de l'ànima institucionals (Serra, coord., 2015), on es registraven els noms de les persones insaculades i, per tant, susceptibles de ser extretes a sort per exercir càrrecs o oficis; eren dues iniciatives estretament interconnectades, que reflectien valors i mecanismes relacionats amb el republicanisme, la representativitat política, la mobilitat social, la vitalitat institucional, etc. En definitiva, un constitucionalisme resistencialista, que, de tant en tant, passaria a l'atac.

Eva Serra m'encomanà la seva passió per les fonts del General de Catalunya, incloent les de visita o fiscalització (Serra, 1995, 2011) i els processos de cort (Serra, 2007a); jo les vaig anar complementant amb documentació epistolar i forense —al·legacions jurídiques, processos i sentències, entre d'altres—, per resseguir la praxi quotidiana dels litigis i el dret a la Catalunya moderna i comprovar si s'assemblaven al que deia la literatura jurídica, més solemne. La meua tesi doctoral (Capdeferro, 2010) fou fruit d'aquesta síntesi. Serra va ser vocal del tribunal —em dol no haver-li demanat el magnífic text que va redactar per a l'ocasió. Crec modestament que el meu treball va contribuir a reforçar la seva imatge dels anys 1620

com un moment culminant del poder municipal anterior a la Nova Planta (Serra, 2015a, p. 353). Pel que va dir, va apreciar molt l'anàlisi de correspondències entre governs municipals, advocats i procuradors, i va comentar les peripècies dels seus plets davant la Reial Audiència i les negociacions amb poders de diversa naturalesa. La meua fou, segons com es miri, una versió més normativa i ambientada en ciutats catalanes mitjanes —Girona, Vic i Tortosa, principalment— de la litigiositat que Jordi Olivares havia estudiat per a les comunitats rurals de baró, que gastaven el que tenien i el que no per pledejar contra els seus senyors davant la dita Audiència (Olivares, 2000). El capítol vuitè del quart bloc temàtic de la tesi, dedicat a la participació de Girona a les Corts catalanes de 1626 —anys abans havia fet un estudi similar per a 1599 (Capdeferro, 2003)—, s'endinsava en un tema que a Eva Serra li interessava enormement des de feia anys: la força política de les ciutats reunides en el braç reial en Corts (Serra, 2003) i la seva incidència en el procés legislatiu general del país (Serra, 2005). Entre altres coses, vaig resseguir i contextualitzar la llista de propostes de justícia —propostes de llei, per entendre'ns— que els dirigents gironins havien volgut traslladar al seu i als altres braços. Una destacava molt per sobre de les altres per la seva ambició constitucional: l'erecció d'un tribunal *ad hoc* que s'encarregués de substanciar les contrafaccions —és a dir, les vulneracions a les constitucions i altres drets de Catalunya— que poguessin cometre els oficials reials (Capdeferro, 2010, p. 1.179-1.184). La seva planta seria totalment republicana, amb una troica integrada pel bisbe de Barcelona, el diputat militar i el conseller en cap de Barcelona; així, es prescindiria completament de la monarquia, envers la qual els dirigents gironins demostraven la desconfiança acumulada durant dècades, en què els doctors de la Reial Audiència, per corporativisme, havien deixat de jutjar o de condemnar contrafaccions, sovint flagrants, tot obviant així la missió que els havia encomanat l'any 1481 la cèlebre constitució «Poc valria» (Ferro, 1987, p. 412-416). El tema era prou atractiu per transcendir les pàgines d'un exercici acadèmic. En el meu fur intern, sabia que un dia hauria d'enllaçar aquesta proposta de llei no nata amb un parell d'impresos de 1703 del Tribunal de Contrafaccions de principi del segle XVIII que havia trobat de passada al fons Pella i Forgas de l'Arxiu Històric de Girona devers el 2005 —així, una llavor com la dels gironins de la dècada de 1620 havia arribat a fructificar? La comunitat científica sens dubte apreciaria aquella recerca!

El tàndem per treballar sobre el tema es va forjar l'hivern de 2012, en un moment de desànim d'Eva Serra pel traspàs d'en Cala, el germà que ell i la Blanca tant estimaven. Per animar-la, li vaig explicar que el Departament de Justícia estava buscant projectes per contribuir des de l'àmbit del dret a la commemoració del tricentenari de la derrota de les institucions catalanes a la Guerra de Successió. En parlar-li de la meua troballa casual d'uns anys enrere, va resultar que ella la setmana precedent també acabava de topar amb un imprès del Tribunal de Contrafacci-

ons a la Biblioteca del Centre Excursionista de Catalunya. Semblava obra del destí, més que no pas una casualitat. Naturalment vaig proposar-li presentar un projecte plegats. Vist amb perspectiva, m'adono que va ser com tirar una pedreta al cim d'una muntanya carregada de neu, tan fresca com sedimentada: l'allau no trigaria a produir-se —aviat veureu per què faig servir aquesta imatge. Eva Serra es va engrescar ràpidament amb la recerca, que l'Honorable Senyora consellera M. Pilar Fernández Bozal seleccionà d'entre sis candidatures. Abans de seguir explicant el que suposà investigar sobre el Tribunal, convé garantir que tothom en conegui els trets bàsics: estava compost per sis jutges, dels quals tres eren dignataris regis i els altres tres representaven els estaments de la comunitat política dels catalans —l'eclesiàstic, el militar o nobiliari i el de les ciutats, viles i llocs del domini reial. En cas que es produís un empat entre els sis jutges, un d'ells seria extret a sort per votar novament —ningú no exerciria el vot de qualitat. Reivindicat des d'almenys les Corts de 1533 (Casals, 2000, p. 250-252) —la proposta gironina de 1626 no era sinó la baula d'una llarga cadena—, el Tribunal substituiria la Reial Audiència en l'enjudiciament de contrafaccions comeses no només per oficials regis sinó també senyorials. Així, perfeccionaria la constitució abans mencionada, que en temps de Ferran II havia estat viscuda com un triomf del constitucionalisme i una consolidació de la subjecció de la monarquia a dret. La lògica radicalment bilateral del Tribunal de Contrafaccions era meridiana: si les fonts més preeminents del dret català, les constitucions i els capítols de cort, s'havien de consensuar en Corts —encara que el rei en fes en exclusiva l'aprovació formal—, l'enjudiciament de les seves transgressions no podia ser de cap manera unilateral.

La recerca es desenvolupà amb relativa celeritat. Eva Serra hi donà un primer impuls fonamental i jo vaig intervenir més en una segona fase. El seu olfacte va ser decisiu, per exemple quan suggerí encertadament per quins registres hauríem de començar a buscar, amb l'ajut d'Eduard Puig Bordera, factures i ordres de pagament en els registres de *Deliberacions* de la Diputació del General; ambdues fonts podien resultar cabdals —i ho van ser— per reconstruir la cronologia del Tribunal, atesa l'escassetat de manuscrits directes preservats —fora més exacte dir «no destruïts»—; vist amb perspectiva, trobo prou meritori —i també temerari— que, malgrat les urgències de l'imminent tricentenari, seguíssim buscant traces de l'activitat del Tribunal més enllà del període 1702-1705 —el procés de 1713 contra l'auditor de guerra Anton Sacadés resultà ser l'únic que vam aconseguir sencer, una autèntica joia!—, aprofundíssim en un grapat de quasi-casos —afers que, per motius diversos, no s'havien arribat a ventilar davant del Tribunal— o aconseguíssim una sistematització prou clara de tot el material i intentéssim una redacció final alhora rigorosa i relativament assequible. En aquest darrer aspecte, vull subratllar la generositat d'Eva Serra en el format: en el llibre divulgatiu que el 2014 editaria el Departament de Justícia i el 2017 tornaria a publicar l'editorial Rafael Dalmau,

donà via lliure a unes metàfores gastronòmiques que em semblaren oportunes per alleugerir el text. Josep Fontana no les acabava de veure clares i Serra li replicà que calia deixar que generacions més joves trobéssim la manera d'arribar al nou públic. Escau esmentar que Fontana copsà la vàlua del Tribunal de Contrafaccions en l'edifici del constitucionalisme històric català de seguida que en tingué coneixement; ai las!, no fou a temps d'incorporar-lo a *La formació d'una identitat* (Fontana, 2014). Ens honorà amb un pròleg a la reedició de 2017 ja esmentada.

Un cop vist el resultat global de la recerca, el Tribunal de Contrafaccions encarnat —no pas l'esquelet que n'havien ensenyat les constitucions que l'havien erigit— resultà ser la culminació, la cirereta del pastís, el component que enllaçava els principals temes i *leitmotifs* de la trajectòria acadèmica d'Eva Serra i de diversos companys, col·laboradors i deixebles seus: no només el contingut de moltes recerques fetes des dels anys noranta, també, en certa manera, les desenvolupades els anys setanta i vuitanta fonamentalment sobre règim senyorial: de fet, era un tancament natural per al cicle entre mitjan segle xv i principis del segle xviii —s'ha parlat sovint de les continuïtats entre edat mitjana i moderna que Serra, com Núria Sales i molts altres, reivindicava² i, així, la necessitat de ser «transedànics». El Tribunal de Contrafaccions aplegava, en només cinc anys d'història efectiva i set d'història latent, ingredients de l'univers serrià com: Corts i constitucions de tota l'edat moderna (no només les de 1585 i 1705-1706, de les quals havia coordinat l'edició dels processos), àdhuc medievals; una connexió estreta amb l'univers dels greuges que Oriol Oleari havia analitzat en la seva tesi doctoral, que Eva Serra reivindicava sempre que podia (per exemple, Serra, 2014, p. 317); la centralitat institucional de la Diputació del General; al més alt nivell, qüestions de representativitat i d'encaix entre els àmbits jurídic i polític, de delimitació tortuosa; disputes jurisdiccionals amb un rerefons de sobirania —no sols en el cas Jager I, també en altres com el dels drets de segell percebuts durablement per Baltasar Oriol i Marcer, on les institucions de la terra defensaven la primàcia inqüestionable de la llei pactada en Corts i força agents del rei exigien un valor superior per a les pragmàtiques posteriors—;³ tot plegat es reconduïa a una reivindicació de la modernitat del sistema constitucional català i la seva capacitat per regenerar-se,

2. Entre altres, Serra, 2003, p. 874: «Ens caldria un estudi de la formació i actuació del braç reial en Corts des dels seus orígens, i per tant de molt abans del segle xvi, per [...] no caure en el parany de veure massa fets nous en conflictes que no eren tan nous quan els modernistes els identifiquem. Tanmateix, les reformes de Ferran II sempre han estat el punt de partida de les anàlisis dels segles moderns. Cal esperar que en un futur s'intenti analitzar les ruptures i les continuïtats d'aquest pas de rosca del segle xv».

3. Entre els plets constitucionals que Serra havia estudiat poc abans destaca el de la vicerègia que es produí entre novembre de 1700 i març de 1701 (Serra, 2007b). La institució de la vicerègia podia tenir lectures polítiques complementàries: «[podia] facilitar en algunes ocasions tant l'accidentalisme dinàstic com, potser, el republicanisme més o menys discrecional» (Serra, 2015b, p. 51).

en línia amb el parlamentarisme anglès quasi contemporani. Entre les pàgines que Serra dedicà als drets civils i polítics consagrats en les darreres Corts catalanes, que no cal reiterar, crec oportú esmentar-ne un capítol al llibre *Dret, conflictes i justícia. Barcelona 1700*, que han passat més desapercebudes que altres (Serra, 2015c).

Amb la recerca sobre el Tribunal de Contrafaccions, sumada a les investigacions sobre la Conferència dels Tres Comuns o el braç militar d'Eduard Martí sota la direcció de Joaquim Albareda (Martí, 2008, 2016), el lloc comú de la «decadència» del dret i les institucions de la Catalunya moderna s'acabaria d'ensorrar. Qui podria seguir parlant del dret català vigent després de les Corts de 1705-1706 com un conjunt de privilegis medievals anacrònics que protegien unes oligarquies tancades a l'interès general, o a un interès més ampli de país? El paradigma passava a ser tot un altre: el «redreç» —paraula molt cara a Eva Serra— d'un constitucionalisme català que, ben ancorat en el passat, podia mirar amb confiança cap al futur, encapçalat per una jurisdicció mixta, politicojurídica, perfectament bilateral entre rei i regne. Les Corts de 1701-1702, encara insuficientment estudiades (Bartrolí, 1979; Serra, 2018, p. 235-256), serien determinants en aquest redreç; els estaments catalans, després de molts estira-i-arronses, degut en bona part a la tenacitat d'homes com Pere de Torrelles i de Sentmenat, aconseguiren que la llei —concretament la Constitució 36/1702— explicités qui serien els representants estables de la monarquia al Tribunal, els seus substituïts efectius —per evitar desercions paralitzadores— i la seva renúncia a exercir un vot de qualitat (Capdeferro, 2018); aquesta darrera circumstància, cal dir-ho, hauria acabat resultant problemàtica si se li hagués volgut reconèixer valor al precedent —les resolucions del Tribunal de Contrafaccions, recordem-ho, podien ser fruit de desempats a l'atzar (Bossacoma, 2015). A remolc del Tribunal, es produiria un redimensionament polític de la Diputació, anestesiada durant la segona meitat del segle XVII. Més enllà de la tebior demostrada pels diputats, els oïdors de comptes i els seus serveis jurídics —en contrast amb el braç militar o el Consell de Cent— en el cas d'Arnold de Jager, l'ens provincial recuperaria un rol preeminent en la defensa del constitucionalisme català. Més encara, segons la normativa del Tribunal de Contrafaccions revisada per les Corts de 1705-1706, presidides per Carles III —l'arxiduc Carles d'Àustria—, pertocaria als assessors de la Diputació del General fer la fase d'instrucció dels casos (Capdeferro i Serra, 2015b, p. 153-163). Una diputació que, segons un projecte normatiu fracassat —però eloqüent—, hauria pogut quedar subjecta a la fiscalització d'un Tribunal de Contrafaccions d'àmbit general, sobre oficials reials, senyoriais i del General (Capdeferro i Serra, 2015b, p. 110-115). En definitiva, a principis del segle XVIII el Tribunal de Contrafaccions esdevenia un punt i a part en el constitucionalisme secular català; el desenllaç de la Guerra de Successió i els Decrets de

Nova Planta el convertirien en un punt final i n'esborrarien qualsevol petja durant tres-cents anys.

Alguns dels dinou casos que sabem amb certesa que va substanciar el Tribunal de Contrafaccions tingueren una dimensió política més gran que d'altres. En alguns aspectes, el Tribunal semblava exercir una jurisdicció més protoconstitucional —el cas de Pau Montell, popularment anomenat *dels melons de Cardona*, es pot equiparar clarament a un emparament contemporani—; en d'altres, actuava més com una jurisdicció protocontenciosa administrativa, si es permet el neologisme. Eva Serra gaudí molt amb casos com el de Baltasar Oriol de Marcer i el dret de segell, al qual ja hem al·ludit; també li agradaren particularment dos casos que qüestionaren les funcions que realitzaven i les taxes que percebien efectivament els escrivans de manament i els escrivans de registre de la lloctinència i l'Audiència de Catalunya; coneixia la promoció de què havien estat objecte unilateralment durant dècades en el si de l'aparell reial, sense capacitat de reacció per a les institucions de la terra, i celebrava que, tard però a temps, s'aconeguís retornar-los al seu lloc, tot subjectant-los a llei; també tenia en alta estima casos o quasi-casos que impugnaven la *vis expansiva* abusiva de la Capitania General o els intents de la monarquia d'intervenir en les provisions de càtedres de filosofia a l'Estudi General de Barcelona, per posar alguns exemples. De manera sovint directíssima, el Tribunal de Contrafaccions resolgué conflictes que s'arrossegaven des de la segona meitat del segle XVII —i d'abans!—; de forma més conjuntural, vam debatre en quina mesura el Tribunal fou cridat en conflictes de parcialitats entre austriacistes i borbònics; he de confessar que a mi en un primer moment em va contrariar l'intent inútil de Joan Jeroni de Gachapay d'intentar guanyar al Tribunal de Contrafaccions un plet que no havia tingut fortuna a la justícia civil ordinària —la que li esqueia—; Eva Serra, en canvi, considerava simptomàtics del poder ascendent del Tribunal qualssevol intents d'implicar-lo o instrumentalitzar-lo en controvèrsies de la gent i del país, de forma reeixida o fallida.

El Tribunal de Contrafaccions que emergí de la nostra recerca no atacava ni qüestionava el sistema feudal que Eva Serra tan bé coneixia, però n'impedia arbitrietats consubstancials. Similarment, no perseguia pas minar l'autoritat de la monarquia, sinó evitar actuacions antijurídiques dels seus ministres i oficials. De forma general, constituïa un fre als abusos i les extralimitacions de poder. I no operava pas en benefici d'unes elits —com podia fer pensar el ja esmentat cas Jager—, sinó també de sectors ben populars i desassistits, que es veien protegits de manera efectiva per les constitucions i altres drets del país. Ho poden certificar homes com Pau Montells —en el cas paradigmàtic dels melons, també mencionat—, i també, entre altres, el ferrer Antoni Aloy, injustament detingut pel batlle reial de Peratallada, o el jove ferrer de Ripoll Eudald Benet i el jove hortolà barceloní Francesc Gomar, els dos civils —*de facto*, paramilitars— il·legítimament con-

demnats per un jutge militar el novembre de 1712, a les darreries de la Guerra de Successió. Força casos jutjats pel Tribunal provindrien de Barcelona, però també n'hi hauria d'ací i d'allà del territori català —simptomàticament, cinc de baronies principals com el comtat d'Empúries, el ducat de Cardona i la baronia d'Entença.

En el terreny de les percepcions, segurament degut a la seva efímera existència, el Tribunal de Contrafaccions no aconseguí la preeminència institucional i simbòlica que li hauria correspost. A fe que s'invertiren esforços notables en la seva dignificació i projecció social, en la normativa de 1701-1702, més encara en la de 1705-1706, i també en la praxi: se'l dotà d'un espai permanent a la Casa del General —el que històricament s'havia assignat a la visita— i d'un segell; es disposaren els jutges entorn de la taula d'una forma simètrica, de manera que quedés reflectida l'equiparació del valor dels parers dels jutges del rei i els de la terra; s'assignà la funció de secretari a Aleix Fornaguera, un doctor en drets —no pas un escriptor o un notari públic—, el qual feu un registre documental complet de l'activitat, les interlocutòries i les resolucions del Tribunal, que aviat tindria un *stylus iudicandi* propi; la Diputació promogué la impressió i una àmplia difusió no només de les sentències sinó també dels parers dels jutges discrepants, i publicà igualment alegacions de part —altres litigants feren el mateix, per informar de les pròpies previsions tant els jutges com l'opinió pública, en alguns casos àdhuc ministres superiors del rei. No hem tingut notícia de cap lament posterior a 1714 per la pèrdua del Tribunal de Contrafaccions o cap informe que el posés al centre de l'escaquer institucional de la Catalunya vençuda. I, com hem demostrat, no seria perquè la nova jurisdicció no hagués estat coneguda arreu del territori.

La del Tribunal de Contrafaccions segueix essent una recerca en curs, amb moltes incògnites i connexions obertes. Heus-ne aquí només algunes: fou estable històricament la delimitació entre contrafaccions i altres accions antijurídiques comeses per agents del poder? En cas de no haver-se decretat la Nova Planta, com haurien conviscut els dos principals mecanismes d'enjudiciament i de reparació de greuges, el parlamentari tradicional dels proveïdors i jutges de greuges i l'extraparlamentari —esdevingut ordinari— del Tribunal de Contrafaccions? Era buscada i quin origen tenia la durada aproximada de nou mesos per a processos de fiscalització? Trobarem casos addicionals als dinou ja identificats —quasi-casos segur que sí—, tenint en compte que d'alguns en tinguérem notícia a través d'impresos dels quals es conserva un únic exemplar? Podrem conèixer millor lluites internes dins l'aparell reial sobre el Tribunal de Contrafaccions com la que tingué lloc durant les mateixes sessions de Corts de 1701-1702 o la que s'esdevingué entre maig i setembre de 1702 (Albareda, 1993, p. 93-94), sobre la qual convé aprofundir? A què obeí el factor molt singular de fer imprimir no només les sentències aprovades per obra d'un desempat a l'atzar, sinó també els parers alternatius? Fou fruit de la cultura jurídicista catalana de l'època? Fou una concessió als jutges re-

ials, un rentat d'imatge davant la monarquia a canvi que es «deixessin guanyar» en sorteigs de desempat? Aquesta darrera és una hipòtesi poc plausible construïda sobre una premissa innegable: una bona part dels doctors de la Reial Audiència de Catalunya, a diferència d'altres o de ministres del Consell Suprem de la Corona d'Aragó i la cort madrilenya, eren conscients que, almenys al Principat, el rei no es podia desdir de l'observança del dret que ell i els seus predecessors havien aprovat en Corts.

Estan contribuint a respondre aquestes i altres preguntes historiadors joves com Ricard Torra Prat, que defensà una tesi doctoral sobre la Visita del General poc després del traspàs d'Eva Serra (Torra, 2018), o Miquel Fuertes Broseta (2018), que té al calaix, gairebé enllestit (buscant un bon editor, aviso!), un treball sobre la Junta de Contrafurs del Regne de València al segle XVII, comparable en alguns paràmetres amb el Tribunal de Contrafaccions. Eva Serra, sempre atenta a trobar connexions amb altres territoris dels Països Catalans —no concebia la plenitud nacional sense ells— n'hauria assaborit els resultats millor que ningú.

A més de seguir investigant per resoldre interrogants com els que he indicat a tall d'exemple, els col·legues, deixebles i amics tenim el deure de divulgar el Tribunal de Contrafaccions i la recerca d'Eva Serra en general. Ella obria camins, creuava idees, inspirava i seguia puntualment i amb gran generositat doctorands —no necessàriament enfocats a la carrera acadèmica. Tots plegats tenim el deure de contribuir a difondre i popularitzar la seva recerca, que no sempre resulta accessible al gran públic —col·leccions d'articles són necessàries (Serra, 2018, com a model). Personalment, assumeixo el compromís d'internacionalitzar el Tribunal tant en la història del protoconstitucionalisme europeu com dels grans tribunals del continent. Malauradament, en la vida científica d'Eva Serra la recerca sobre el Tribunal de Contrafaccions fou un punt final; per als que l'enyorem, esperem que sigui un punt i seguit. Acabo amb un desig que compartíem Eva Serra i jo —amb una carta als tres Reis (Capdeferro i Serra, 2015b, p. 257)—: una tesi doctoral que faci una història diacrònica de les contrafaccions, amb els seus alts i baixos, la percepció que en tenien les institucions de la terra i la societat, la resposta que hi donaven, mecanismes suggerits —o no— per resoldre-les; una recerca que abordi el tema de forma completa i, com no pot ser altrament, «transedànica», cobrint com a mínim des del segle XV al segle XVIII. Per a les abundants contrafaccions presents que pateix el país no escau una tesi doctoral, sinó compromisos i coratge d'una altra mena, que a Eva Serra no li van fallar mai.

JOSEP CAPDEFERRO